

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. III. Pœnitentia specialis non est virtus appetitiva ordinans ad seipsum, sed ad alterum. Distinguitur à Religione, Amicitia, Justitia, tam commutativa, quàm distributiva &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

eam vocat erroneam, Conradus contra definitionem Ecclesiæ, Medina oppositam fidei & temerariam. Sed tu benigne Lector probabilem esse ne dubites: noli curare inconsideratas hominum voces, ne quid amplius dicam, verum quod rationes tibi melius esse persuadent, hoc audacter amplectere, & non errabis in fide, aut bonis moribus.

Ceterum quantum attinet ad virtutem Pœnitentiæ, præter rationes, quas habet communes cum aliis virtutibus moralibus, specialiter probatur eam non esse infusam per se, quia, ut ait Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 20. Ex multis aliis vindicandi in se iuste reum, potest acquiri habitus, qui maneat cum peccato mortali, & possit acquiri ante deletionem peccati mortalis, nisi forte quia Deus iustificat, antequam possint haberi actus sufficientes ad generationem Pœnitentiæ. Jam autem ex sententia Adversariorum nulla virtus infusa præter Fidem & Spem manet in peccatore.

Dices: Adversarii non negant dari aliquam virtutem Pœnitentiæ acquisitam, quæ maneat in peccatore; nam & alias virtutes morales acquiritas admittunt in peccatore, utpote in quo experiuntur facilitatem ad actus virtutum, quæ non potest provenire nisi à virtutibus acquisitis; sed præter illas acquisitas existimant dari alias infusas in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum, quæ non permanent in peccatore, sed expulsa charitate per peccatum mortale, simul expelluntur: ergo similiter dicendum de Pœnitentiâ.

Respondeo negando Consequentiam; ratio disparitatis est, quod Scriptura, Patres, Concilia non alium tribuant vel agnoscat usum seu effectum Pœnitentiæ præter deletionem peccati; porro ad hunc effectum Pœnitentiâ infusa est inutilis, cum deletio peccati semper antecedit infusionem; & aliunde post remissionem peccati per se loquendo nulla sit necessitas Pœnitentiæ sive mediæ sive præcepti: quia licet super sit aliqua pœna temporalis solvenda, illa potest remitti, & pro illa potest satisfieri jejuniis, orationibus, elemosynis aliisque pietatis operibus, ut docet Tridentinum sess. 14. can. 13.

Igitur non salvatur in Pœnitentiâ congruitas, ex qua Adversarii adstruunt alias virtutes morales per se infusas, scilicet ut opus sit referibile ad finem ultimum, quoniam actus Pœnitentiæ per se necessarius, est dispositio ad deletionem culpæ, quæ numquam est à Pœnitentiâ infusa. Et dato quod requireretur Pœnitentiâ post deletionem culpæ, non est ratio, quare ille actus, qui erat dispositio sufficiens ad deletionem culpæ, non sit etiam sufficiens post deletionem culpæ.

Dicit aliquis, ad deletionem culpæ non sufficit Pœnitentiâ naturalis, ait enim Concilium Tridentinum sess. 6. can. 3. Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiuvante, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere

posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratiâ conferatur; anathema sit. Ergo licuti credere, sperare, diligere sunt actus supernaturales in substantia, ita pariter pœnitere, ut sit legitima dispositio ad remissionem peccatorum.

Respondeo, Concilium ibi tantum definit contra Pelagianos, & Semipelagianos, hominem non posse iustificari ex solis virtutibus naturæ sine speciali Dei adjutorio, adedque ex illis verbis non satis probatur supernaturalitas in substantia, sed tantum in modo, quæ indubiè requiritur ad Pœnitentiâ fructuosam; quin immo, ut patet ex dicendis suo loco, Pœnitentiâ, de qua hic agimus, non potest esse proxima dispositio ad iustificationem sive in Sacramento, sive extra Sacramentum, nisi saltem imperetur ab actu supernaturali Spei, aut Charitatis.

Indè autem inferre infusionem habitus Pœnitentiæ specialis, non habet apparentiam veritatis, præsertim cum Pœnitentiâ specialis non requiratur ad remissionem peccati, ut proinde Conciliū illo loco non intellexerit per se Pœnitentem actum iustitiæ vindicativæ, de quo nos hic agimus, sed detestationem de peccato commisso, quæ potest esse verus actus supernaturalis in substantia, puta actus Charitatis, aut Spei, ut infra videbimus.

Quæ cum ita sint, dico rursum, Pœnitentiâ specialis est virtus appetitiva, non intellectiva: moralis, non theologica; acquisita, non infusa. Et si à me quaeritur qualis appetitiva sit, & utrum distincta ab aliis virtutibus appetitivis; Respondeo:

CONCLUSIO III.

Pœnitentiâ specialis non est virtus appetitiva ordinans ad seipsum, sed ad alterum. Distinguitur à Religione, Amicitia, Justitia, tam commutativa, quàm distributiva &c.

Prima pars est Scoti dist. 14. q. 2. n. 5. ibi: Sequitur alia Conclusio, quod (Pœnitere) non est appetitiva virtus ordinantis ad seipsum, cuiusmodi sunt temperantia, & fortitudo: ergo virtus ordinantis ad alterum, cuiusmodi est iustitia. Hoc argumentum tenet, supponendo illam famosam virtutum appetitivarum distinctionem, quod ad duo genera omnino reducuntur. Antecedens probatur, quia actum ipsum vindicandi, potest aliquis eodem modo secundum rationem rectam exercere in alterum, sicut in seipsum. Si etiam exerceret in seipsum, non exerceret in se, nisi ut in alterum; quia non exercet in se, nisi in quantum sibi committitur à Legislatore in ipsum reum vindicare. Sed accidit quod iste, cui committitur ut ministro iudicis, sit iste reus, quia eodem modo exercet secundum rectam rationem ministrum

Explicatur Conc.

Pœnitentiâ specialis non requiritur ad remissionem peccati.

76. Probat N. pars Concl. ex Scoto.

visi in reum, si esset omnino alius in persona: ergo ista virtus, cuius natus est esse iste actus, continetur sub iustitia, prout in generali dicitur iustitia omnis virtus ordinativa ad alterum, vel quasi ad alterum. Nec obstat, quod ille in actu suo ordinatur ad seipsum, quia non ad se, nisi ut ad alterum, ut scilicet minister iudicis in reum contra legem, in quem commissa est sibi auctoritas à iudice. Hæc Doctör Subtilis, quibus non habeo quod addam.

77. Concedi potest in Angelis temperantia.

Tantum adverte ex eodem 3. dist. 33. q. 1. n. 16. concedi posse in Angelis virtutem appetitivam, ordinantem ad seipsum, v. g. temperantiam, & fortitudinem, est bonum istarum virtutum non sibi, sed mihi velint: Quia, inquit Doctör, per mihi & tibi non variatur ratio formalis habitus: igitur sicut habitus temperantia formaliter eligo mihi hoc bonum, ita habitu eiusdem rationis potest mihi quilibet velle hoc bonum. Cur ergo similiter per habitum iustitia non possum mihi, & alteri velle hoc bonum?

Et ratio est, quia virtus moralis sumitur ex conformitate ad rationem rectam; ex hoc autem quod recta ratio dicitur à me esse junandum, vel ab altero; in me esse vindicandum peccatum, vel in alterum, non variatur ratio formalis talis rationis recta: ergo pariter nec actus eliciti conformiter illi rationi; consequenter nec habitus.

78. Objectio prima. Secunda.

Sed contra: ergo male distinguit Scotus inter virtutem ordinantem ad se, & ad alterum; præsertim cum omnis virtus sit perfectio habentis, inclinans ipsum ad bonum honestum, quod sit ipsi honestum.

Responsio ad 2.

Respondeo ad ultimum; per bonum, in ordine ad quod distinguuntur illæ virtutes, non intelligitur bonum honestum, quasi iustitia tenderet in bonum, quod tantum esset honestum alteri, nam omnis virtus tendit in bonum honestum operanti; sed intelligitur bonum commodum, quod est quasi materiale respectu honestatis: unde habent objecta quasi materialia distincta rationis, in ordine ad quæ etiam aliquo modo potest desumi distinctio, ut patet in castitate, & sobrietate, quarum prior, pro objecto materiali respicit voluptates concernentes generationem, posterior autem voluptates concernentes nutritionem, non quod non habeant etiam objectum formale, sive honestatem distincta rationis; sed quod hæc ipsa honestas desumi possit, & desumatur ex distinctione objecti materialis, præsertim in propositis virtutibus: sicut enim multum diversæ sunt voluptates generationis, à voluptatibus nutritionis, sic itidem alia relucet honestas in moderatione voluptatum generationis, & alia in moderatione voluptatum concernentium nutritionem.

79. Responsio ad 1.

Ad primum dico, Scotum tantum velle, quod quando est eadē bonitas honesta, quæ appetitur, seu quando ex affectu eiusdem honestatis aliquid appetitur, non oportet variari virtutem,

per hoc, quod illam honestatem, vel aliquid ex affectu illius honestatis, appetat sibi, vel alteri. Potest (inquit Doctör supra) sibi (Angelum temperantia, in quantum est mihi bonum conveniens, & habitus iste non potest dici charitas, quia, ut dictum est, iste habitus non est tantum bonum, ut quoddam ordinatum ad diligendum Deum: sed sub ratione propria bonitatis in eo. Et infra: Voluntas Angelis potest velle mihi bonum temperantia, in quantum est tale bonum, quod velle est proprius actus temperantia.

Jam autem quando distinguitur temperantia à iustitia, quod illa feratur in bonum proprium, hæc in alienum, supponitur esse distincta honestas ex natura ipsius objecti in bono commodo appetendo alteri, quatenus præcisè est bonum alterius, & bono commodo appetendo sibi, quatenus præcisè est bonum proprium; quodque non ex affectu eiusdem honestatis quis appetat illa.

Itaque temperantia non sic sibi appetit bonum commodum, quin illud ipsum ex affectu eiusdem honestatis, possit etiam appetere alteri; ac proinde eatenus fertur in bonum proprium, quatenus operatur ex affectu ejus honestatis, quæ specialiter invenitur in ordinata acquisitione illius boni, quod dicitur commodum proprium, sive hoc appetat sibi, sive alteri: & consimiliter iustitia, eatenus esse dicitur circa bonum alienum, quatenus operatur ex affectu ejus honestatis, quæ specialiter invenitur in ordinata acquisitione illius boni, quod dicitur commodum alienum, sive hoc appetat sibi, sive alteri.

Cum igitur Penitentia specialis operetur ex affectu illius honestatis, quæ specialiter reperitur in ordinata acquisitione boni commodi alieni (puta conservationis legis & boni communis) sive hoc appetat sibi ipsi, sive alteri, liquet perfectio, quod sit virtus appetitiva ordinans ad alterum, & non ad seipsum.

Sed numquid ideo virtus Religionis? Negat secunda pars Conclusionis; quoniam Religio primario intendit exhibere cultum tantquam debitum Deo ob infinitam excellentiam, & omnium ab eo dependentiam ut à primo principio: Penitentia autem non sic, sed principaliter intendit satisfacere legi punitivæ, constituendo æqualitatem inter peccatum & culpam, ut ex dicendis amplius constabit.

Dices; Penitentia est pars Sacramenti Confessionis; ergo proprie pertinet ad Religionem; nam peccata, quæ sunt in susceptione Sacramentorum, opponuntur Religioni.

Respondeo primò negando Antecedens, si intelligatur de Penitentia speciali; nam secundum Tridentinum sess. 14. cap. 4. Contritio quæ primum locum inter dictos penitentis actus (qui sunt quasi materia) habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; qui utique dolor ac de-

Scotus.

80.

Temperantia etiam alteri appetit bonum commodum ex affectu eiusdem honestatis.

81.

Penitentia specialis distinguitur à virtute Religionis.

82.

Objectio.

Primo responsio. Conc. Trid.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ac detestatio potest esse actus Charitatis, Spei, aliarumque virtutum, ex quarum motivo elicitur, vel imperatur. Num ideo Charitas, Spes &c. propriè pertinent ad Religionem? Minimè. Et ideo

Respondeo secundò negando Consequentiã, etiam admissò quòd Pœnitentia accepta pro iustitia vindicativa foret pars necessaria Sacramenti. Imperat quidem Religio dignam susceptionem Sacramentorum, ut medium ad colendum Deum; interim verò partes Sacramentorum possunt in se intrinsecè & elicitivè esse actus Charitatis, Spei, Pœnitentiæ &c. Breviter, partes Sacramentorum pertinent ad Religionem imperativè, non necessariò elicitivè.

Nunquam legisti in Divo Augustino Enchiridii cap. 3. Hic si respondero, Fide, Spe, Charitate colendum Deum, profectò dicitur es, brevius hoc dictum esse quàm velis? Si Fide, Spe, Charitate colitur Deus, & tamen illas virtutes distinguuntur à Religione, quidni etiam Pœnitentiã possit coli, estò & ipsa distinguatur à Religione? Non est dubitandum.

Quæris quomodo dictum Augustini sit intelligendum? Respondeo, vel quòd illas virtutes operentur in nobis Religionem, impediendo actus ejus; vel certè quòd virtus Religionis actus illarum virtutum imperet, tamquam media convenientissima & præstantissima ad protestandam divinam excellentiam & nostram submissionem: quippe per actum Fidei nostrum intellectum subjicimus veritati divinæ, per actum Spei Deum tamquam summum nostrum bonum desideramus, & per actum Charitatis ipsum præ omnibus aliis bonis amamus.

Consimiliter ergo Religio imperare potest actum Pœnitentiæ, per quem protestamur nostram submissionem & divinam excellentiam dum agnoscimus nos reos; & omnibus modis querimus satisfacere divinæ iustitiæ procurando æqualitatem inter poenam & culpam; & de converso Pœnitentia potest imperare actus Religionis, ut Sacrificium, Orationem &c. in finem vindicationis tamquam media proportionata ad penendam æqualitatem inter poenam & culpam.

Ex his facile probatur tertia pars Conclusionis, scilicet Pœnitentiam non esse virtutem amicitie, quam diseris verbis tradit Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 7. ubi sic ait: Respondeo, vindicare etiam quando est actus ordinatus, non est actus amicitie ad illum, in quem vindicatur; quia vindicta propriè respicit correspondentiã poenæ ad culpam secundum legem, licet non concomitetur correctio ipsius poeniti. Unde & quandoque iusta vindicta sit exterminando reum; & patet quòd non corrigendo (v.g. in suspensione furis) nec tamen crudelitate est... quia finis istius proximus est conservatio legis, & ulterior finis ille, qui est finis legis. Finis autem legis posita ab homine legem ferente, non est ipse Legislator, vel bonum eius, sed bonum commune: propter illam ergo finem est lex & observatio eius, & ita rationabilior est vindicta, in quantum est ad istum finem, quam si esset ad bonum privatum personæ poenite. Hæc Doctor Subtilis, quæ clariora fient ex solutione objectionum.

Objicitur ergo primò: Amicitia est actus reconciliandi amico; talis est actus Pœnitentiæ: ergo &c. Respondet Scotus n. 8. Si per Pœnitentiam reconciliatur quis Deo; tamen Deus non vindicat principaliter de illo, ut reconcilet illum sibi, vocando reconciliationem reductionem in amicitiam proximam: sed ut reconciliatus immunitus à poenâ debita habeatur, soluta iam poenâ illâ, quam vindicans requirit solvi per se propter correspondentiam præmissam ad culpam secundum legem.

Objicitur secundò: Amicitia est corrigere amicum, ut sit dignus amari, illo quod reputat honestæ amicitie exclusio; istud vindicare est corrigere amicum, ut fiat dignè amabilis: ergo &c. Probatio Minoris, quia si tantum poenitur, ut vindicetur, vel ut vindicans fatietur, crudelitas est: ergo non est secundum rectam rationem vindicta, nisi ut ille, in quem vindicatur, corrigatur; sed hæc est amicitia: ergo &c.

Confirmatur per Philosophum 2. Rhetoric. c. 12. ubi vult quòd differt correctio à punitione strictè accepta, in hoc quòd correctio fit correcti gratiã, ut scilicet emendetur: punitio autem fit poenitentis gratiã, ut fatietur. Secundum videtur esse omnino crudelitas, & hoc tam in ministro, quàm in iudice, quia propter eundem finem debet minister exequi, propter quem fert iudex sententiam; quia finis ejus debet esse finis: moventis ipsum, & per consequens quod est crudelitate in uno, & in alio.

Respondet Doctor supra: Vindicare non est principaliter propter correctionem poeniti, licet quandoque illa correctio sequatur: sed est per se ut ordinetur culpa per poenam & ut observetur lex punitiva, in quem transgressum est. Et cum dicitur hoc esse crudelitate; patet quòd non: quia ulterior finis est bonum commune: sed crudele esset, si stare in fine alio, quàm communi, vel quàm in fine ultimo.

Ad confirmationem similiter respondet: Quòd corrigens corrigit gratiã correcti; sed vindicans non gratiã correcti per se, nec gratiã sui ipsius; sed gratiã legis & ulterius gratiã boni communis: & tunc gratiã sui, si est ipse finis legis, ut est in proposito, id est, in Pœnitentia quæ præscribitur per legem divinam, quia hic bonum Legislatoris est simpliciter melius bono communitatis, secus bonum Legislatoris humani.

Igitur ut paucis absolvam hanc controversiam, finis extrinsecus Pœnitentiæ est correctio; finis verò intrinsecus observatio legis punitivæ, bonum commune, & tandem bonum Dei. Actus autem amicitie (inquit Scotus n. 7. in fine) qui imperaret aliquam punitionem amati, ut amati, non imperaret illam, nisi præcisè propter

86. Prima ob- jectio. Solvitur.

Scotus.

87. Secunda ob- jectio.

Confirmat- tur. Philosophus.

88. Responsio ex Scoto. Vindicare non est principaliter propter correctionem poeniti.

89. Quis sit finis intrinsecus & extrinsecus Pœnitentiæ.

propter correctionem amari: & licet illa eſet via corrigendi, tamen ſi alia eſet via facilis corrigendi (utique ſine pena) amicitia, ut amicitia, magis imperaret illam aliam viam. Igitur Pœnitentia non eſt amicitia.

Occurrit objectioni.

Nec obſtat quòd Scriptura, Sancti Patres, & Concilia tribuant Pœnitentiæ reconciliationem; quia loquuntur de ea prout habet annexam charitatem & alias virtutes; deinde loquuntur de Pœnitentia ſumpta pro deteſtatione, de qua infra.

90. Probatur Pœnitentiam eſſe diſtinctam à Juſtitia.

Impreſentiarum ſequitur probanda quarta pars Concluſionis, puta, Pœnitentiam eſſe virtutem diſtinctam à juſtitia tam commutativa quàm diſtributiva, quod optimè demonſtrat ex diſtinctione objecti formalis. Siquidem juſtitia commutativa reſpicit æqualitatem rei ad rem, id eſt, debitum ſtrictum ad æqualitatem reddendum; juſtitia diſtributiva æqualitatem proportionum; juſtitia verò vindictiva, cujus actus eſt pœnitentia, proportionem inter culpam & poenam ſecundum legem Dei.

Scotus,

Atque huic ſententiæ ex parte ſubſcribit Scotus ſuprà nu. 8. dicens: Eſt ergo iſte actus (intelligit Pœnitentiam) iuſtitia pœnitivæ, quæ diſtinguitur contra iuſtitiam commutativam, & etiam contra amicitiam.

91. Quid ſit hic juſtitia commutativa.

Accipit autem juſtitiam commutativam omnino ſtrictè pro illa, quæ reſpicit medium in rebus & mercimoniis propriè dictis; alioquin contradiceret ſibi ipſi 4. diſt. 19. qu. 1. n. 26. ubi ſic lego: Dico ergo quòd ſicut in alijs commutationibus iuſtitia commutativa habet aliquam latitudinem, ita quòd non reſpicit in commutationibus indiviſibile, ſed medium rectæ rationis: ita iuſtitia pœnitivæ, quæ eſt commutativa poenæ pro culpa, non reſpicit neceſſariò gradum indiviſibilem poenæ

Scotus,

correſpondentem huic culpa; ſed eſt ibi aliqua latitudo, infra quam poena minor non ſufficit, & ultra non quàm poena maior non eſt imponenda.

92. Pœnitio non eſt actus iuſtitie commutativæ ſtrictè dictæ.

Simili modo loquitur 4. diſt. 46. q. 1. n. 4. Ad propoſitum, inquit, commutativa (juſtitia) proprie reſpicit punitionem, & præmiationem, ut ſcilicet pro meritis quaſi commutando reddantur præmia, & pro peccatis ſupplicia.

Ubi cum audis: Quaſi commutando; cogita punitionem ſecundum mentem Doctõris non eſſe commutationem, ſive actum juſtitie commutativæ ſtrictè dictæ, ſed in latiori quadam ſignificatione, quatenus ſervat æqualitatem quantitatis, & reſpicit arithmeticam proportionem inſtar juſtitie commutativæ ſtrictè dictæ, & non ſolam proportionem geometricam per modum juſtitie diſtributivæ; ideoque potius ad iſtam quàm ad hanc reducitur, quamvis in omni rigore neutra ſit, ſed tantum quadam imitatione & ſimilitudine, præſertim cum Deus, de quo loquitur Scotus, præmiat ultra condignum, & punit citra condignum, ut ibidem notat Doctõr dicens: Prima illarum

Juſtitia commutativa non po-

(ſcilicet juſtitia commutativa aut quaſi) non poteſt ſimpliciter eſſe in Deo reſpectu creaturæ; quia non poteſt eſſe ſimpliciter æqualitas, ſed poteſt eſſe æqualiter ſecundum proportionem, ſicut inter Dominum & ſervum: Dominum enim liberalem; decet retribuere maius bonum, quàm ſervus poſſit mereri, dum tamen ſit iſtis proportio, quòd ſicut ſervus facit quòd ſuum eſt, ita Dominus retribuat quòd ſuum eſt; & eodem modo pueniendo citra condignum.

reſt eſſe ſimpliciter in Deo. Scotus.

Cæterum quod ait Smiling de Deo uno Tract. 3. diſp. 4. n. 78. Scotus totà illà quaſtione largè de iuſtitia loquitur, neſcio quomodo intelligendum ſit: licet enim n. 2. ponat rationem generaliſſimam juſtitie ex Divo Anſelmo de Veritate cap. 12. quòd iuſtitia eſt reſtitutio voluntatis propter ſe ſervata: equidem continuo ſubjungit: Hac ratio ſpecificatur per iuſtitiam ſecundum quod de ea tractat Ariſtoteles 5. Ethic. (cap. 3.) qui addit ultra hanc rationem hoc, quòd eſt eſſe ad alterum.

93. Examinatur doctrina Smiling.

D. Anſelmus.

Scotus.

Ariſtoteles.

Nec ibi ſiſtit, ſed paulò poſt proſequitur: Iſta ſecunda (juſtitia) ſubdividitur, quia eſt quaſi univerſalis ad alterum, puta ad Legislatorem & ad legem in quantum eſt regula quadam determinata à Legislatore, & hac dicitur à quibuſdam iuſtitia legalis. Vel eſt particularis, puta in aliquo particulari determinato pertinente ad legem, reſtitudo ad alterum. Et hac ſecunda ſubdividitur, quia vel poteſt eſſe ſimpliciter ad alterum, vel ad ſe quaſi ad alterum. Et ſecundum patet ex eo, quòd dictum eſt in materia de Pœnitentia, quòd ipſa eſt iuſtitia pœnitivæ, non tantum reſpectu alterius ſimpliciter, ſed ſui quaſi alterius, quia ſibi, ut iudicis miniſtro, conſeſſa eſt poenitio ſui, ut rei.

Juſtitia duplex, legalis & particularis, hæc etiam duplex eſt.

Neque hic eſt finis; nam poſt pauca n. 3. ſic ſcribit: Si loquamur de reliqua iuſtitia, qua ſimpliciter eſt ad alterum, illa dividitur in commutativam & diſtributivam: & ita diſtinguitur iuſtitia in nobis, ut patet per Philoſophum Ethic. 5. In diſtributiva requiritur æqualitas proportionis, non quantitatis, in commutativa ſecundum aliquos æqualitas quantitatis, non tantum proportionis. Quid vobis videtur de Scoto? Num totà illà quaſtione largè de juſtitia loquitur?

Juſtitia ad alterum dividitur in commutativam & diſtributivam.

Sequitur apud Smiling ſuprà: Et ſimiliter diſt. 14. ubi ait; iſtam virtutem cuius natus eſt iſte actus (vindictandi) continetur ſub iuſtitia, prout in generali dicitur iuſtitia omnis virtus ordinativa ad alterum, vel quaſi ad alterum: quod autem ulterius continetur ſub juſtitia ſpeciali & præſe ſumpta, ibi non dicit. Hac ille.

94. Alia doctrina Smiling expenditur.

Reſpondeo, ſi per juſtitiam ſpecielem & præſe ſumptam, intelligat juſtitiam commutativam, idque proprie dictam, libenter concedo totum; quia q. 2. n. 8. ut ſuprà vidimus, expreſſe diſtinguit juſtitiam pœnitivam contra commutativam.

Sin verò per juſtitiam ſpecielem intelligat virtutem aliquam ad alterum diſtinctam à Religione, amicitia aliisque ſimilibus virtutibus, quæ comprehenduntur ſub juſtitia largè ſumpta,

& offenditur eſſe contraria Scoto in aliquo ſententia.

sumpta, displicet nobis hæc doctrina: jam enim aperitissime demonstravimus ex Scoto dist. citati justitiam punitivam distinctam esse ab amicitia, & Pœnitentiam esse actum specialis virtutis, quidquid existimet Smiling supra dicens: *Justitiam vindicativam proprie iustitiam non esse, imò nec ullam specialem virtutem, quod manifestissimè repugnat doctrinæ Scoti, est res in se esse vera, pro qua sic discurret præfatus Auctor n. 77.*

Vindicatio spectari potest primò ut versatur circa malum pœnæ infligendum: secundo quatenus illud malum ordinat ad aliquod bonum; tertio quatenus est debita à vindicante. Primo modo vindicatio non est actus virtutis, cum virtus non versetur circa malum ut sic, sed circa honestum, quod est species boni: immo velle alteri malum ut sic, est actus odii, vitiumque oppositum charitati vel clementiæ. Secundo modo vindicatio aut respicit privatum bonum ipsius vindicantis quæ tale, puta, quia punit alterum ut sibi nocere desinat, aut ne alii alterius exemplo sibi noceant, aut ut honorem sibi lesum vel ablatum recuperet, & hic est actus charitatis erga seipsum, aut respicit privatum bonum alterius quæ tale, puta, quia punit quis aliquem ut proximo nocere desinat, aut ne alii nocentis exemplo proximo noceant; aut ut ipse punitus se corrigat, vel proximus suum honorem recuperet, & hic est actus amicitiae erga proximum, aut respicit bonum privatum alicuius specialis virtutis in se vel proximo tuendum contra puniendum, qui illud impedire conatur vel auferre, seu impedivit aut abstrahit, & hic actus pertinet ad illam virtutem, cuius defenso suscipitur; cum eisdem virtutis sit actus, velle bonum honestum, & velle malum oppositum destruere, ut Scotus 4. dist. 14. q. 2. art. 1. verè. De secunda significatione. Hæc tenet Smiling.

Mirum quod non legerit versum præcedentem, ubi scriptum invenisset: *Sic apparet de primo actu pœnitendi, sive de prima significatione huius vocabuli Pœnitere, quid sit: quia velle imperativum, & cuius effectus, quia tristitia, & per quæ quasi per instrumenta, quia per causas proximas tristitia, scilicet considerationem actualem, & notionem actualem alicuius obiecti, & circa quod obiectum, quia circa peccatum commissum, & à quo, quia à ministro habente commissionem puniendi à Legislatore. Et propter quem finem, quia propter observationem legis, & alterius propter bonum commune: ac per hoc, quod ille potest esse actus virtutis specialis, quia cuiusdam specialis iustitiæ. Et cuius subiecti, quia voluntatis, & quam comparationem habent ad alias virtutes theologicas & acquisitas.*

Quid clarius dici poterat, & magis oppositum doctrinæ Smiling, qui post verba jam jam ex iplo relata quasi continuo atterxit. Unde hæc ratione vindicatio potest esse actus casualiumque virtutis: aut denique respicit bonum com-

mune, & sic est actus iustitiæ legalis sive in Principe per sententiam puniente delicta, sive tam in Principe, quam in privato cive; per executionem pœnæ Republicam ab hostibus vindicante. Vindicatio ergo non est specialis virtutis actus, sed variarum virtutum actus esse potest. Huculque Smiling directè contra Scotum.

Pro quo tamquam Magistro meo, quem defendendum suscepi, Respondeo, Vindicacionem posse esse actum variarum virtutum, sed imperatum, non elicatum. Ratio superius est assignata, quia habet objectum formale distinctum, scilicet æqualitatem inter pœnam & culpam commissam, in qua æqualitate procuranda refulcet specialis honestas, quæ non reperitur in actibus elicitis variarum virtutum, cum illa non supponant culpam commissam.

Si dixeris: Scotus dicit huius virtutis motivum seu finem esse conservationem legis, & ulteriorem finem illum, qui est finis legis, nempe bonum commune: ergo satis manifestè significat esse iustitiam legalem.

Respondeo, vel iustitia legalis accipitur pro virtute speciali, quæ procurat bonum commune, & sequitur contra Smiling actum vindicandi ex mente Scoti esse actum specialis virtutis; vel accipitur generaliter pro complexione omnium virtutum, & constat manifestè, tamen vindicatio sit pars illius iustitiæ legalis, nihilominus esse virtutem specialem ab aliis virtutibus, quæ similiter sunt partes illius iustitiæ legalis, distinctam; quoniam præter motivum seu finem, quem habet cum aliis virtutibus præceptis communem, scilicet conservationem legis & bonum commune, insuper habet distinctum finem seu motivum, puta specialem honestatem, quæ refulcet in conservatione legis punitivæ, & per consequens bonum commune, quod specialiter resultat ex illa conservatione.

Enimverò per se decens est malefactorem puniri, & pœna per se congruit, & quodammodo debita est malefactori, sicut laus & præmium benefactori, idque ut rectus ordo fervetur, & quod extra ordinem recti prolapsus est, ad ordinem revocetur. Sic Deus per vindictam omnes eos, qui ab ordine pulcherrimo iustitiæ & legum divinarum prolapsi sunt, & ordinatissimam dispositionem . . . perturbant, ad ordinem iustitiæ reduct, infligendo congruam pœnam, ut nihil in mundo remaneat informe, nihil inordinatum, nihil confusum, sed omnia pulchrè suis locis & gradibus sint disposita, ut sæpè docet Divus Augustinus, inquit Lessius de iustitia & iure lib. 2. cap. 47. n. 210.

Est ergo vindicatio actus specialis virtutis, quæ distinguitur contra iustitiam commutativam strictè dictam, & iustitiam distributivam.

vindicatio potest esse actus variarum virtutum, sed imperativa tantum.

97. Objectio.

Responsio.

98. Pœna quodammodo debita est malefactori, sicut præmium benefactori.

D. Aug. Lessius.

Quis actus inter omnes actus iustitiæ sit nobilior?

Et forte, inquit Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 8. iste actus est nobilior inter omnes actus iustitiæ in communi, excepto actu præmiationis; quia ille est proprius Legislatori, & nulli alii conveniens, nisi ex commissione a iudice, quasi vice eius. Alii autem actus commutationis, amicitia, & huiusmodi possunt convenire regulariter quibuscumque personis: actus autem, qui excellentiori personæ est proprius, ceteris paribus est excellentior. Sed adhuc actus præmiandi excellentior est; quia cum ista excellentia communi utrobique, scilicet quod soli Principi convenit; præmiare habet utrumque extremum nobilitatis, & scilicet meritum pro quo fit, & præmium quod confertur, & personam meritam, cui confertur, que excellunt penam, & culpam, & personam ream, cui pena infligitur.

99. Objectio.

Sed dicit aliquis: Iudex peccat contra iustitiam commutativam, si non puniat delictum commissum; ergo punitio potest esse actus iustitiæ commutativæ: ergo virtus Pœnitentiæ non distinguitur contra iustitiam commutativam.

Solvitur.

Respondeo negando posteriorem Consequentiã: nam iudex tenetur peccatum punire non tantum ex iustitia vindicativa, sed etiam ex iustitia commutativa, quatenus se Republicæ obligavit ad illud officium ritè exequendum; non sic quilibet privatus homo ex contractu, vel alio titulo strictæ iustitiæ tenetur peccatum in seipsum punire; uti nec Deus in hominem.

Diferentiam inter Iudicem & hominem punitivam.

100.

Quod probè intelligens Doctor Subtilis 4. dist. 46. q. 1. n. 5. scribit in hæc verba: Sic ergo in genere tota illa diffinitio iustitiæ, eo modo quo potest ad Deum pertinere, potest reduci ad duo membra; ut primo dicatur iustitiæ, reditudo voluntatis in ordine ad condecendam voluntatis divinæ: alio modo, reditudo voluntatis in ordine ad exigentiam eius, quod est in creatura, & illa diffinitio potest haberi ab Anselmo Profol. 10. ubi loquens ad Deum dicit: Cum punis malum, iustum est, quia illorum meritis congruit. Quantum ad secundum membrum, subdit statim: Cum parcis malis, iustum est, non quia illorum meritis, sed quia tuæ voluntati, & bonitati condecens est, quantum ad primum membrum. Et tanta est illorum membrorum diffinitio, quod Deus contra primam iustitiam operari non potest, nec præter eam; sed præter iustitiam secundam potest operari, licet non universaliter; quia non potest damnare iustum vel beatum.

Quidquid deum decet, iustum est ex D. Anselmo.

S. Aug.

Juxta illud divi Augustini lib. 3. contra Julianum cap. 18. Bonus est Deus, iustus est Deus, potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia iustus est.

101. Differentia inter præmiationem divinam & vindicationem.

Ex quo patet differentia inter præmiationem divinam, & vindicationem; nam de præmio vitæ æternæ reddendo bonis operibus, scriptum invenio Matth. 10. v. 22. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Ad quæ verba & similia attendens Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 16. Atque ideo, inquit, bene

operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tamquam gratia filii Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tamquam merces ex ipsius Dei promissione bonis operibus & meritis fideliter reddenda.

Ex istis, inquit, Dei promissione, nam, ut scitè dixit Divus Augustinus Enarr. in Psal. 109. Fecit se nostrum debitorem non aliquid à nobis accipiendo; sed tanta nobis promittendo. Et lib. de grat. & lib. arbit. cap. 6. Cui, inquit, redderet coronam iustus iudex, si non donasset gratiam misericors Pater? Sive ergo ex fidelitate, sive ex iustitia, tenetur Deus reddere vitam æternam pro bonis operibus in ipso factis, ad eum ut infidelis foret aut iniustus, si non redderet.

Sed numquid eadem est ratio vindicationis, sive punitio pro peccato commisso? Promissio solet esse de re grata promissario; quocirca expressio penæ pro peccatis infligendæ, quæ satis frequens est in Scriptura sacra, comminatio magis dicenda est, quàm promissio; & quoniam ex comminatione nullum acquiritur jus peccatori, poterit in ea Deus dispensare prout voluerit, quæ dispensatio iusta erit, quoniam concedens divinæ bonitati, ut supra dicebat Anselmus.

Quid si dixerò, etiam in politis humanis quandoque iustum esse non servare leges particulares iustitiæ punitivæ? Certè consentio Doctori Subtili 4. dist. 46. q. 1. n. 11. ibi: Ad 3. dico quod sicut in istis politis legislator respicit in se simpliciter iustum, quod est iustum boni publici: secundum quid autem respicit alia iusta partialia, semper quidem in proportionem ad hoc iustum, & ideo in quibusdam casibus iustum est non servare leges iustas, respicientes aliqua iusta partialia, quando scilicet observatio earum vergeret in detrimentum iusti publici: scilicet bene esse Republica: ita Deus simpliciter determinatur ad iustum publicum communitatis, non ut communitate aggregationis, sicut in civitate; sed communitate eminentis continentie, quod est iustum condecens bonitatem suam. Omne autem aliud iustum est particulare, & nunc hoc iustum, nunc illud iustum secundum quod ordinatur, vel convenit huic iusto. Hactenus Scotus.

Ex his colligit Felix de voluntate Dei cap. 7. diff. 4. n. 4. in fine iustitiam Dei non esse virtutem à voluntate distinctam; nam, inquit ille, cum habitus naturaliter inclinent in suos actus, v. g. habitus iustitiæ vindicativæ ad vindicandum, si Deus non vindicet, quod efficere potest, efficiet contra iustitiam.

Sed hæc collectio non placet; quippe iustitia vindicativa non inclinat ad vindicandum in quocumque casu, sed tunc solum, quando bonum commune, vel alia iusta ratio contrarium non exigit aut permittit; cæterum neque in homine dabitur iustitia distincta ab eius voluntate, cum, ut dictum est, etiam Legislator humanus aliquando possit iuste non vindicare, sed parcere malis, scilicet quando iusta ratio subest.

Cent. Trident. An peccat qui iustitiam non respicit

S. Aug. Ex fidelitate sive ex iustitia tenetur Deus reddere vitam æternam pro bonis operibus in ipso factis.

102. In peccato potest Deus dispensare.

Uteriam invidie iudex humanus.

Scotus.

103. An iustitia Dei sit virtus distincta ab eius voluntate?

subest. Hæc de justitia Dei satis ad præsens propoluit.

Revertor ad peccatorem, qui, quoniam omne peccatum est propriè injuria in Deum, videtur teneri ex stricta justitia jus Dei læsum reparare: ergo Pœnitentia est actus justitiæ strictè dictæ, sive justitiæ commutativæ; sicut in humanis justitia, quæ movet ad non furandum, movet pariter ad restituendum, quando factum est furtum.

Respondeo breviter: Non omni peccato etiam mortali inferitur Deo injuria strictè dicta, sive realis, sive personalis, saltem notabilis. Probat; quia Deus in præcipiendo non semper utitur dominio proprietatis, quod habet; sed aliquando, imò ordinariè solo dominio jurisdictionis; quia omnia, aut saltem pleraque præcepta divina posita sunt per modum legis naturalis aut positivæ, lex autem ut lex procedit à potestate jurisdictionis, & ex illa sola obligat; sicut ergo non peccat contra justitiam, qui transgreditur legem humanam in materia temperantiæ, ita nec qui violat præceptum seu legem divinam in eadem materia.

Et quamvis Deus possit eandem materiam exigere tamquam sibi debitam ex stricta justitia, utpote dominus proprietatis omnium nostrarum actionum, quod non convenit Legiflatore humano; equidem non præsumitur exigere, nisi amplius declaret.

Sicuti Prælati Regularis ferens legem propriè dictam, censetur tantum velle obligare subditos ex potestate jurisdictionis, quamvis ad eandem materiam possit insuper obligare ex potestate dominativa orta ex voto. Et sicuti Prælati prohibens Religioso esum carnis, censetur tantum velle obligare ex obedientia, licet possit illum actum reddere injustum, & contra votum pauperatis; tollendo omnem licentiam circa esum carnis; hæc quippe licentiâ sublatâ esset contractatio rei alienæ contra rationabilem voluntatem Domini & Superioris.

Nec obstat, quod Deus in præcipiendo sæpius utatur illis verbis: *Ego Dominus*; per hæc enim solum significare vult se attendere ad suum premium suum dominium; ex quo tamquam ex radice oritur potestas legislativa. Præterea dominium jurisdictionis est etiam verum dominium, & qui illud habent, verè Domini sunt & communiter vocantur. Denique illis verbis proponit nobis dominium & potestatem physicam, quam habet ad puniendum, ut saltem ex timore pœnæ cohibeamur à transgressione legis.

Exemplum sit, si Legiflator humanus qui simul est dominus, uteretur similibus verbis dicens: *Ego dominus vester præcipio ut omnes tali die laborem vineæ meæ*, non satis significaret se velle obligare servos suos ex dominio proprietatis, & ideo si aliquis ipsorum non labo-

raret, nullam faceret Domino injuriam, sed solum peccaret contra obedientiam: cum enim illa verba ad minus sint ambigua, & Dominus clariùs potuerit suam mentem servis significare, contra Dominum interpretatio est faciendâ; argumento Reg. 57. de Reg. juris in 6. *Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio faciendâ.* Ergo similiter in Deo.

Respondet Dicastillo hic disp. 1. n. 73. esse impossibile id non exigi ex jure, quod Deus habet, ut ejus voluntas præcipientis impleatur. Ratio est; quia ea obligatio servandi tale jus reperitur in omni præcepto Dei præcipientis, ita ille.

Sed quis hoc negat? Nonne etiam Legiflator humanus habet jus ut præceptum ejus impleatur? Quis propterea dicit quodlibet peccatum contra legem humanam esse injustitiam propriè & strictè dictam? Hactenus nemo id dixit.

Interim sic declarat suam rationem Dicastillo: Eo ipso (inquit) quod Deus tamquam Legiflator velit ut aliquid fiat, vel non fiat, ibi involvitur, aut necessariò oritur illa obligatio servandi Deo illud jus, quod tamquam Dominus habet, ut impleatur, & fiat ejus voluntas. Hæc enim obligatio ex natura rei reperitur in omni præcepto, eo ipso quod obligat, ita ut si præceptum sit juris naturalis, & nullo præcipientis ex se obliget, etiam nullo præcipientis, aut exigente tale jus, oriatur obligatio illud servandi; immo (ut rectius loquar) sicut præceptum juris naturalis non dependet ab aliquo præcipientis, aut exigente Legiflatore, sed ex se obligat, & non ideo obligat, quia præcipitur, sed si præcipitur, ideo præcipitur, quia obligat; ita & obligatio servandi tale jus Deo, non ideo est, quia à Deo exigitur, sed potius ideo exigitur à Deo, quia ex natura rei est. Hucusque ille.

Fateor Deum ex natura rei habere jus dominium in omnes nostros actus, etiam non præceptos, adeò quod eo ipso quo sunt, vel fiunt, pleno jure ad eum pertineant; sicuti Dominus temporalis habet jus dominium in omnes operas servi sui hoc ipso quo sunt vel fiunt; sed numquid inde bene sequitur; ergo omissiones illorum actuum sunt injustæ? Sanè nisi Dominus temporalis illas operas exigat titulo illius dominii, planum est omissiones illarum nequam esse injustas. Et verò posse illas operas exigere ex solo titulo jurisdictionis, & cedere jure suo dominativo, ut sic loquar, nemo inficiatur. Ergo consimiliter sentiendum de Deo.

Negat Consequentiam Dicastillo supra n. 74. asserens Deum non posse cedere tali jure; atque adeò non posse non exigere: ergo si ex uno capite tale jus est, & ex alio Deus illo non cedit, semper fit contra illud.

Reg. 57. de Reg. juris in 6.

107. Responso Dicastillo.

108. Eius de claratio.

109. Deus habet jus dominium in omnes nostros actus.

110. An Deus possit cedere illo jure?

Con-

Negat Dicaſtillo, & confirmat à ſimili in Matrimonio.

Confirmatur à ſimili de Matrimonio, in quo, quia jus, quod habet conjux in corpus alterius, ut fides conjugii ſervetur, & corpus alteri non tradatur, eſt indefectibile, non poteſt non habere locum obligatio illa, neque locus poteſt eſſe ceſſioni, aut non exigentiæ. Sed in noſtro caſu jus hoc & dominium divinum multò magis indefectibile eſt, quàm jus & dominium Matrimonii: ergo multò minùs poteſt ceſſare talis obligatio, ratione alicujus ceſſionis, aut non exigentiæ, quam repugnat Deum habere. Huculque Dicaſtillo.

111. Prima reſponſio.

Reſpondeo, fortè conjugem poſſe cedere juri ſuo, ita quòd ipſi non fiat injuria per adulterium compariſ, quamvis fiat injuria Sacramento & Deo.

Reſpondeo tur 2.

Reſpondeo ſecundò, multa Deum poſſe facere, quæ non poſſunt homines, qui habent ſupra ſe Legislatorem Deum. Neque propterea deficit dominium Dei, ſed dumtaxat Deus non utitur dominio ſuo, veluti quando nihil præcipit. Quòd autem debeat uti illo dominio, quando præcipit, hoc eſt quod debet probari, & non ſatis probatur ſimili jam allato: potuit enim Deus, & fortaiſis voluit ceſſionem illius juris matrimonialis reddere invalidam; ceſſionem autem juris divini an fortè voluit, aut potuit invalidare Dicaſtillo? Ego, inquit Sapiens Eccle. 8. v. 2. 3. & 4. vs regis obſervo, & præcepta iuramenti Dei. Ne ſeſtimes recedere à facie eius, neque permanes in opere malo; quia omne quod voluerit, faciet, & ſermo illius poteſtate plenus eſt; nec dicere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis?

112. Reſponſio Dicaſtillo nis ad exemplum Legislatoris humani.

Cæterùm ad exemplum Legislatoris humani, qui ſimul eſſet Dominus, & exemplum Prælati, quibus ſuperiùs uſi fuimus pro, noſtra ſententia, Reſpondet Dicaſtillo n. 75. ut omittam alias diſparitates, quæ in his & ſimilibus exemplis in hac & in aliis materiis reperiuntur; quando volunt aliqui res ſcholasticas, & maxime quæ Deum concernunt, ad ea quæ inter homines contingunt concionatorio magis quàm ſcholastico more revocare, ut hæc (inquam) omittam, ſufficit nobis ea diſparitas, quòd illæ rationes, obligationes & jura ſint in illis exemplis ſeparabilia; ſecùs verò in noſtro negotio. Nam illud jus & obligatio neque eſt, neque eſſe poteſt ſine obligatione præcepti, neque ſeparari poteſt à peccato aliquo, atque adeò neque à præcepto, cum peccatum ſit dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei. Ita Dicaſtillo.

113. Rejicitur ab Auctore.

Quàm acutè! Siquidem alios reprehendit in eo, in quo ipſe numero præcedenti defectuoſus eſt (ſi argumentatio ab homine ad Deum defectus vocandus ſit) ut patet ex verbis ſuprà relatis; & præterea inſigniter petit principium: hoc enim eſt quod quaeritur, an in Deo illa jura ſint ſeparabilia, ſicut in homine, an verò inſeparabilia. Porrò eſſe inſeparabilia, nullatenus probatur ratione jam adductà; ſiquidem non

controvertitur an poſſit eſſe obligatio domini proprietatis, ſine obligatione præcepti, nam liquidò conſtat quòd non; ſed an poſſit peccatum & præceptum ſeparari ab illo dominio & obligatione: non poſſe autem ſeparari, ſupponitur quidem à Dicaſtillo, ſed minime probatur; vel ſi hoc aſſerendo Dicaſtillo probavit, ego negando reſutavi.

Dices; communiter Theologi & Sancti Patres vocant peccatum injuriam Dei. Reſpondeo; prout opponitur injuria juri communior; ſicut dicimus Prælatum habere jus obedientiæ in ſubditum, & fieri ipſi injuriam, ſi non obediatur ejus præceptis: & ſicut pauper dicitur habere jus ad eleemoſynam divitum &c.

Si inferas: ergo peccator non tenetur ſatisfacere Deo. Reſpondeo negando Conſequentiam, & dico hanc obligationem oriri non ex juſticia ſtrictè dictà, ſed ex virtute charitatis, quæ ſicut obligat ad amicitiam divinam, ita quoque ad tollenda omnia impedimenta amicitiae, ſive ad tollendam inimicitiam, quæ neceſſariò reſultat ex peccato. Præterea oritur hæc obligatio ex charitate propria, ex gratitudine, & aliis virtutibus, quæ dicunt hominem non debere habere Deum offenſum.

Urges: Deus habet ſtrictum jus juſtitiae ad ſuam amicitiam, quale non habet Legislator humanus. Reſpondeo negando Aſſumptum; ſolum quippe obligamur ad amicitiam Dei ratione præcepti Charitatis: Diliges Dominum Deum tuum, quod non eſt præceptum juſtitiae, cum non conſtet Deum ex dominio proprietatis illum amorem exigere, quamvis poſſet exigere. Unde qui Deum odio habet, non utitur re alienà, ſcilicet illà operatione, invito Domino formaliter ut Domino proprietatis, ſed tantummodo ut Superiore, & per confequens non peccat contra juſtitiam.

Sicuti ſervus Prætoris, ut maneamus in exemplo ſuprà poſito, agens iter contra prohibitionem communem, non peccat peccato injuſtitiae, quia Prætor hoc illi non prohibuit ut Dominus proprietatis, ſed ſolummodo ut Superior; jam autem ſervitus non obligat ad reddendum ex juſticia, niſi id quod Dominus exigit ex dominio proprietatis.

Nec obſtat quòd Scriptura pluribus locis dicat hominem ſervire Deo, & SS. Patres paſſim noſtram obedientiam appellent ſervitium Domino debitum; non obſtat, inquam, quia, ut bene notat Lugo de Incarnatione diſp. 3. n. 119. ſervitium non tantùm accipitur pro obſequio debito ex juſticia exigente Domino jure domini, ſed etiam aliquando pro quolibet obſequio præſtito à ſervo reſpectu Domini, licet non ex obligatione juſtitiae: nam ille etiam qui ſervat caſtitem, & alia conſilia, ad quæ nullo modo obligatur, dicitur ſervire Deo; immo & Reges temporales poſtulant aliquando à ſub-

114. Quæ ratio- ne PP. vo- cent pecca- tum injuriam Dei?

Peccator tenetur Deo ſatisfacere ex virtute charitatis.

115. Objeſtio. Solvitur.

Quæ ratio- ne PP. vo- cent pecca- tum injuriam Dei?

116. Occurritur objeſtioni.

Lugo.

ſervitium aliquando accipitur pro omni obſequio etiam non debito ex juſticia.

subditis, ad quæ nec eos obligant, nec possunt obligare, id postulant nomine servitii ratione dignitatis & personæ quam gerunt.

Quando ergo homo dicitur servire Deo, id non debet intelligi in omni rigore, quasi semper exhibeat illud ad quod ex stricta iustitia tenetur; sed quod exhibeat obsequium vero Domino, sive ex debito iustitiæ, vel obedientiæ, sive ex supererogatione, præsertim cum omnes hominis operationes, quoniamque titulo fiant, eo ipso quod sunt, spectent ad plenum dominium Dei.

Adde, inquit Eminētissimus, obsequium Dei esse servitium alio titulo; quia licet non exigatur ex iustitia, præcipitur tamen ex domino imperativo, non solum politico, sed etiam despotico, quod non respicit utilitatem subditi sicut politicum. Deus namque ratione domini proprietatis habet titulum præcipiendi subditis attendendo ad solam sui ipsius complacentiam.

Et de hoc servitio intelligi possunt Sancti Patres, cum dicunt nostrum obsequium exigi à nobis iure famulatus & servitutis; quoniam in nostra servitute, & dominio proprietatis Dei, fundatur potestas jurisdictionis præcipiendi despotice, id est, independenter à consideratione nostræ utilitatis. Interim hoc præceptum non necessariò excedit obligationem obedientiæ.

Eodem sensu, qui servant præcepta Dei, dicuntur servi inutiles, juxta illud Christi Luc. 17. v. 10. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicitis: Servi inutiles sumus: quod debemus facere, fecimus. Quod debemus, inquit, ratione servitutis jam explicatæ; vel etiam, servi inutiles sumus, quia solum fecimus quod præceptum erat, & per consequens ad quod tenebamur, adeoque non auximus bona creditoris nostri Dei & Domini.

Ultimò obijcitur, omne peccatum est inhonoratio Dei: ergo est contra iustitiam non minus quam inhonoratio cujuscumque hominis rationabiliter inveni.

Respondeo negando Antecedens, intelligendo illud de inhonoratione notabili, patet in peccato, quod solum committitur ex aliqua fragilitate, sicut enim istud non est inhonoratio notabilis, neque injuria stricta, tamen si fiat in conspectu Legislatoris humani; consimiliter nec erit inhonoratio notabilis, aut injuria stricta, tamen si fiat in conspectu Legislatoris divini, sive Dei.

Et per consequens quemadmodum transgressio legis humanæ in conspectu Legislatoris humani potest aliquando esse injuria personalis sive vera læsio honoris ejus, quando videlicet fieret ex formali contemptu auctoritatis legislativæ & vilipensionis Legislatoris,

ut sic apud alios generaretur indigna de ipso existimatio; ita procul dubio omne peccatum ex simili intentione factum erit vera injuria respectu Legislatoris divini sive Dei, & tenebitur peccator ad restitutionem damni, id est, honoris Deo ablati, auferendo illam falsam existimationem de Deo à se, vel ab aliis, verè ac dignè de ipso existimando, & adlaborando, ut alii verè & dignè de ipso existiment.

Itaque solum peccatum, quod est vera contumelia respectu Dei, erit injuria personalis strictè dicta, quod libenter admittimus; interim negantes, illam malitiam contumeliæ saltem notabilem in omnibus peccatis inveniri, quamvis omnia peccata fiant in conspectu Dei, etiam occultissima.

Putant hic aliqui non dari iustitiam strictè dictam nostri ad Deum. Probat primò; quia non potest esse datum & acceptum inter nos & Deum, cum nihil ipse ex nobis accipere possit in suam utilitatem, quod quidem est iustitiæ saltem commutativæ materia. Secundo; quia comparatur ad Deum, sicut Filius ad Patrem, inter quos non est iustitia. Ita Vasquez hic q. 85. art. 7. dubio unico n. 5.

Verum hæc ultima ratio apertè deficit: nam filius habet verum dominium & proprietatem honorum castrensiū & quasi castrensiū, adeò quod pater usurpans ea contra rationabilem voluntatem filii, peccet vero peccato injustitiæ, & teneatur ad restitutionem. Et verò filius si occideret patrem, si patrem rationabiliter invitum bonis suis spoliaret, putas quia non peccaret contra iustitiam, aut non teneretur ad restitutionem? Nemo sanæ mentis potest dubitare; quomodo ergo non est iustitia inter patrem & filium etiam non emancipatum?

Vel si quoad istos actus censetur implicitè emancipatus; quidni etiam peccator, violenter quasi auferens Deo honorem sibi debitum, irrogando contumeliam, quoad istum actum censetur moraliter quasi ab ipso independentens (quamvis verè dependeat) cum ita se gerat ac si nullatenus ab ipso dependeret?

Ad primam rationem Respondeo, eam nimium probare (qui autem nimium probat, nihil probat) nempe bona extrinseca Dei non esse materiam charitatis & amicitie erga Deum, immo nec fidelitatis; sicut enim iustitia inclinatur ad servandum jus alienum circa bonum commodum & utile; sic itidem amicitia ad illud desiderandum amico, sic fidelitas ad implenda promissa circa idem objectum, nam de re indifferenti votum non obligat: jam autem ex charitate & amicitia desideramus Deo gloriam extrinsecam, & tene-

ut etiam transgressio legis divini.

119. An detur iustitia strictè dicta nostri ad Deum? Sententia negans probatur. 1. Probatur. Vasquez

120. Secunda probatio refutatur.

121. Respondetur ad primam probationem.

114. Quæ ratio...

115. Occurrit obijcitur.

116. Occurrit obijcitur.

117. Quæ ratio...

118. Quæ ratio...

119. Quæ ratio...

120. Quæ ratio...

121. Quæ ratio...

122. Quæ ratio...

123. Quæ ratio...

124. Quæ ratio...

125. Quæ ratio...

126. Quæ ratio...

127. Quæ ratio...

128. Quæ ratio...

129. Quæ ratio...

130. Quæ ratio...

131. Quæ ratio...

132. Quæ ratio...

133. Quæ ratio...

134. Quæ ratio...

135. Quæ ratio...

mur ex fidelitate implere, quod Deo promissum, pertinens ad eandem gloriam: ergo poterit etiam iustitia inclinare ad servandum jus Dei circa haec bona extrinseca.

122. Alia probatio quorumdam DD.

S. Aug.

Neque majoris momenti cenfeo aliorum quorundam Doctorem rationem, puta, quia jus Dei circa opera nostra non potest à nobis laedi, cum voluntas humana magis sit in potestate Dei, quam in potestate hominis, juxta illud Divi Augustini lib. de corrept. & gratia cap. 14. *Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. . . sic enim velle vel nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impedit, nec superari potestatem; adeo ut Deus, sicut idem Sanctus Doctor ait lib. de grat. & lib. arbit. cap. 20. Non solum bonas hominum voluntates, quas ipse facit ex malis: verum etiam illas, quae conservant faculi creaturam, quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibuscumque praestanda, vel ad poenas quibusdam ingerendas, sicut ipse iudicat, occultissimo quidem iudicio, sed sine ulla dubitatione iustissimo.*

Cum igitur Deus pro libitu suo possit uti operibus nostris, possit efficaciter determinare voluntates hominum ad quemlibet actum, illumque destruere, rursusque reprodocere, scienti utique & volenti non videtur fieri ulla injuria.

123. Respondetur jus Dei posse aliquando à nobis laedi, Lug.

Respondet Lugo de Incarnatione disp. 3. n. 65. Jus Dei posse aliquando à nobis laedi, scilicet exigente Deo ex dominio proprietatis, ut cum tali auxilio eliceamus actum amoris, & nobis dissentientibus huic praecepto; tunc enim verè impedimus Deum ab illo actu cum illo auxilio obtinendo, ad quem actum non solum secundum se, sed etiam per tale auxilium habet jus ratione supremi domini.

quod non repugnat perfectissimo dominio Dei.

Neque hoc repugnat perfectissimo dominio Dei. Primò, quia dominium morale non includit potestatem physicam utendi re sua, ut per se clarum est, sed solum morale, id est, potestatem exigendi eam sine injuria alterius. Secundò, dominium physicum perfectissimum non includit potestatem physicam utendi omni re sua sine cooperatione alterius; illa quippe potius esset imperfectio ejus, eò quòd excluderet usum causarum liberarum. Sicut ergo Deus non potest sine nostra cooperatione causare actum liberum, neque hoc arguit imperfectionem in Deo; ita etiam non arguit imperfectionem, quòd non possit cum tali auxilio obtinere actum v. g. amoris sine libera hominis cooperatione.

124. Tali casu Deus simpliciter est nolens. Psalm. 5.

Quantum ad commune dictum: *Scienti & volenti non fit injuria*, dico, Deum simpliciter esse nolentem: *Quoniam*, inquit Psalmista Psalm. 5. v. 5. *non Deus volens iniquitatem tu es.* Quis autem catholice potest dubitare, quin actus vel omisso contra praeceptum divinum sit iniqui-

tas? Et quamvis absolute posset impedire hujusmodi actum, vel omissionem, etiam salva libertate hominis, dando gratiam efficacem, equidem non tenetur; adeoque moraliter loquendo non se habet perinde ac si consentiret.

Nonne Princeps, qui iustissimis adductus causis, non impedit ulturas, fornicationes &c. moraliter censetur illas velle? Patet quòd non: ergo consimiliter Deus, qui indubie iustissimis de causis permittit peccata hominum, etiam quibus directè laeditur contra iustitiam proprius honor, nullatenus debet dici sciens & volens respectu illorum peccatorum, estò absolute illa posset impedire, & concurrat effectivè ad physicam entitatem etiam immediatè.

Proinde licet Deus non velit efficaciter v. g. amorem praeceptum ex dominio proprietatis, in casu quo ab homine omittitur, non ideo tamen censetur velle illam omissionem in quantum est contra praeceptum, & in quantum est contra iustitiam, sic enim vellet iniquitatem, quod haereticum est. Igitur qui omittit hujusmodi actum, id facit nolente sive invito Domino: ergo peccat contra iustitiam.

Atque ut Deus haberet simul voluntatem obligandi, & voluntatem actus contrarii, adhuc fieret Deo vera injuria. Probatur à simili: Judex humanus potest ex industria aperto cubiculo suo observare latronem introeuntem ad furandum, ut ita habeat occasionem illum capiendi & puniendi; num ideo dixeris illud non esse verum furtum, aut non fieri veram injuriam isti judici, quia cum posset absolute impedire, non impedivit?

Audi quid dicat Lex penultima ff. de Furtis: *Si quis cum sciret quid sibi subripi, non prohibuit: non potest furti agere*, Paulus: *Immo contra; nam si quis scit sibi rari, & quia non potest prohibere, quievit, furti agere potest: at si potuit prohibere, nec prohibuit, nihilominus furti ager.* Sufficit ergo voluntas Domini, quae videns furem rem suam surripere, vult adhuc retinere jus ad ipsam rem, estò simul velit ipsum furtum.

Confirmatur; quia ad verum peccatum inobedientiae sufficit voluntas obligandi, estò Praeatus praecipiens potius desideraret inobedientiam subditi: ergo similiter voluntas Domini, cui opponitur iniustitia, non debet esse absoluta, & efficax retinendi rem ablatam, sed sufficit voluntas retinendi jus in rem ablatam; per consequens ut fiat vera injuria Deo, sufficit voluntas ejus obligandi hominem ad talem actum v. g. amoris, cum voluntate retinendi jus ad illum actum, quem homo posset elicere si vellet, etsi Deus ex sua parte efficaciter illum non velit. Alioquin non fieret injuria

Probatur exemplo Principia qui permittit ulturas.

125. Exemplum judicis qui ex industria aperit cubiculum ut observet furem.

Lex penult. ff. de furtis.

126. Ad peccatum inobedientiae sufficit voluntas obligandi, estò Praeator desideraret inobedientiam.

V. P. 27

injuriam solventi usuras, cum hic non habeat absolutam voluntatem physicè retinendi rem suam.

Si dicas, saltem requiritur voluntas retinendi rem si commodè possit. Contrà, inquit Lugo de Incarnat. disp. 3. n. 76. qui ex metu alicujus mali justè inferendi donat copiosam pecuniam ut malum vitet, vellet retinere pecuniam si commodè possit, & tamen non patitur injuriam ab accipiente & retinente; ergo non sufficit voluntas retinendi rem, si commodè possit, ut fiat injuria, sed requiritur voluntas absoluta retinendi jus, quæ si adfit, licet non detur voluntas absoluta rei, dari poterit injuria. Hæc ille.

Sed parùm ad rem: non enim volunt Adversarii quòd sufficiat sola voluntas retinendi rem, si commodè possit, ut fiat injuria, sed ita si accesserit justus titulus retinendi, ubi autem ille invenitur, censent hi Auctores Dominum cedere jure suo, si alteri tradat rem suam, quando commodè potest eam retinere, secus quando commodè non potest eam retinere. Et sanè in foro externo aliud judicari nequit.

Magis ad propositum facit simile, quod ibidem subiungit Eminentissimus dicens: Qui ex odio equi ferocis, quem non vult retinere, vendit eum, non habet voluntatem absolutam retinendi equum, & tamen emptor irrogaret injuriam, si eum gratis acciperet, non soluto pretio: ideo sanè quia venditor non vult utcumque equum esse apud emptorem, sed cum onere solventi pretium; sic etiam, qui videns furem non impedit, non vult utcumque furem habere rem furtivam, sed cum onere restituendi, & ut rem alienam: ergo illa voluntas non impediendi, non tollit rationem furti, & injuriæ, si adfit voluntas retinendi jus circa rem illam. Hucusque Cardinalis.

Quod maximè verum est, quando ille fur non potest commodè impediti, id est, quando adsunt justæ causæ non impediendi furem. Cum ergo Deus justissimas habeat rationes non impediendi semper peccata hominum, sive quæ sunt contra justitiam, sive aliam quamcumque virtutem, estò non habeat absolutam voluntatem actus præcepti, non ideo peccator excusatur ab injuria, si actum præceptum ex dominio proprietatis omittat, quem aliàs posset ponere si vellet.

Rogas quæ sint illæ justissimæ causæ? Unam inter cæteras assigno ex Divo Augustino lib. 14. de Civit. cap. 27. Quis, inquit, audeat dicere ut neque Angelus, neque homo caderet, in Dei potestate non fuisse? Sed hoc eorum potestati maluit non auferre: atque ita quantum mali eorum superbia, & quantum boni sua gratia valeret, ostendere.

Quæris rursum, an supposito peccato in iustitia in Deum, teneatur peccator statim satisfacere per actum Pœnitentiæ? Respondent ordinariè Doctores negativè; quia (inquit quidam) ex dilatione Deus non accipit aliquod nocumentum, & potiùs agitur de comodo hominis, qui satisfacit, quàm Dei, cui satisficit. Sed contrà facit, quòd continuetur nocumentum prius illatum; ergo ferè æquale nocumentum accipit Deus ex dilatione satisfactionis, quàm ex primo peccato.

Ideo alii respondent, non esse obligationem restituendi, quoniam peccator non potest restituere in individuo illud, quod injustè abstulit; in æquivalenti autem non tenetur ex iustitia, quia hoc potest Deus quoties voluerit sine ullo incommodo recuperare, quod idem est moraliter, ac illud in bonis suis habere; jam autem iustitia solum obligat ad restituendum æquivalens, quando creditor habet minus in bonis suis, quàm debet habere; v. g. non tenor restituere pro damno illato Petro, si ipse habeat totam meam substantiam, ex qua potest sibi satisfacere si velit.

Quidquid sit de his rationibus, constat liquidò ex communi sensu & praxi fidelium, Pœnitentiam per se non obligare statim post peccatum commissum, tametsi scriptum sit Ecclesi. 5. v. 8. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

Ex quo nonnulli inferunt Pœnitentiam non esse actum iustitiæ strictè dictæ sive commutativæ, utpote cui proprium est, ut debito ipsius statim quantum fieri potest satisfiat, nisi vel contrarium constet de mente creditoris, qui indubiè potest concedere dilationem restitutionis, vel aliqua justa causa excusans superveniat.

Potèro Deum cessisse jure suo, unde constat, cum ex Scriptura mox allegata potiùs colligatur contrarium? Deinde si cessit jure suo ad Pœnitentiam, quare non etiam ad primam læsionem, cum eadem sit fragilitas ad cadendum, quæ est ad non resurgendum? Denique Pœnitentia etiam versatur circa venialia, & tamen non est obligatio satisfaciendi in hac vita pro illis peccatis.

Respondent Adversarii ad primum, ex illa Scriptura tantùm colligi gratiùs fore Deo, si peccator statim satisficiat per Pœnitentiam, interim permittere cum aliqua temporis latitudine dilationem satisfactionis, dummodo non elabatur tempus aliquod præscriptum, vel peccator incidat, vel exponat se periculo incidendi in impotentiam satisfaciendi. Unde verbis allegatis extemplo subiungit Scripturæ: Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

129. An supposito peccato in iustitia teneatur peccator statim satisfacere per actum Pœnitentiæ? Respondent ordinariè Doctores negativè; quia (inquit quidam) ex dilatione Deus non accipit aliquod nocumentum, & potiùs agitur de comodo hominis, qui satisfacit, quàm Dei, cui satisficit. Sed contrà facit, quòd continuetur nocumentum prius illatum; ergo ferè æquale nocumentum accipit Deus ex dilatione satisfactionis, quàm ex primo peccato.

130. Pœnitentia per se non statim obligat.

ex quo alii inferunt eam non esse actum iustitiæ strictè dictæ.

131. Contrarium ostenditur possibile.

ccatum puma ccaat. 117. quilibet peccator i i peccato. 143. peccatum e peccatum peccati pro- tur aucto- ate D. g. 150. hunc ad- hunc ad- hunc ad- 144. Aug. & max. sub- ibit Doct- bt. 150. hunc ad- hunc ad- hunc ad-

Ad Secundum inter ceteras disparitates dicunt hanc sufficere, quòd prima læsio fiat per peccatum in propria specie malitiæ, quæ, suppositâ lege, non potest non esse malitia: at verò post peccatum ex eo quòd Deo concedente inducias, non statim sequatur satisfactio, non involvitur peccatum necessarium.

Ad Tertium inquirunt, debitum justitiæ posse non obligare pro aliquo tempore, sed ad satisfaciendum in certa quadam occasione, aut certo quodam genere solutionis. Sic Titius debere potest Caio centum solvenda solùm ex testamento, & post mortem, & in tali materia, nisi Titius spontè satisfecerit antea. Nec tamen ideo illa compensatio definit esse compensatio juris justitiæ.

Et dato quòd Deus post mortem gratis remitteret peccatum veniale, hoc non tollit, quin peccatum veniale sit contra jus Dei, quoniam in debito rigorosæ justitiæ potest esse locus vel satisfactioni, vel remissioni. Possibilitas ergo est ostensa.

Fateor. Sed numquid etiam factum? Sicut antea dixi, constat satis ex communi sensu, & praxi fidelium, Pœnitentiâ non obligare statim post peccatum; an autem ex natura rei obligaret, seclusâ speciali permissione Dei, puto verius quòd non. Ideòque rursum dico & concludo, Pœnitentiâ non esse actum justitiæ commutativæ strictæ, præsertim cum debitum peccati mortalis ex natura sua tale ac tantum sit, ut purus homo nequeat vel ex parte, vel ex toto ad æquâlitatem pro illo satisfacere.

Si autem à me queritur, cujus ergo virtutis actus sit Pœnitere; citius Respondeo:

CONCLUSIO IV.

Pœnitere est actus justitiæ vindicativæ.

Colligitur ex dictis præcedenti Conclusionem, & est expressè Scoti 4. dist. 14. q. 2. n. 8. ibi: *Est ergo iste actus (Pœnitentiæ) iustitiæ punitivæ, id est, vindicativæ.* Unde Auctor lib. de vera & falsa Pœnitentiâ apud Divum Augustinum definit cap. 8. Pœnitentiâ: quòd sit *dolentis vindicta puniens in se, quod dolens commisit.*

Et verò Sacramentum Pœnitentiæ nonne tribunal est justitiæ? Nec alterius quàm vindicativæ. Sic quippe loquitur Concilium Tridentinum sess. 14. c. 2. *Nam hos (baptizatos) si se postea crimine aliquo contaminaverint,*

non iam reperto baptismo abluant, cum id in Ecclesia Catholica nullâ ratione liceat, sed ante hoc tribunal tanquam reos sibi voluit. Et infra: *Ad quam tamen novitatem & integritatem (puta plenam & integram peccatorum omnium remissionem) per Sacramentum Pœnitentiæ, sine magno nostro stribus & laboribus, divinâ id exigente iustitiâ (vindicativâ) pervenire nequaquam possumus.*

Præterea cap. 5. ejusdem sessionis insinuat, peccatorem publicè posse confiteri sua peccata in eorum vindictam; hæc sunt verba Concilii: *Ceterum etsi Christus non venierit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humilitationem, cum ob aliorum exemplum tum ob Ecclesie ssepsis adificationem, delicta sua publicè confiteri possit: non est tamen &c.*

Denique de operibus satisfactoriis ita statuit cap. 8. *Habeant (Sacerdotes) præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nova vitæ custodiam, & infirmis aius medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.*

Item, ut ibidem ait, *Divina iustitiâ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter vero qui semel a peccati & demonis servitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, scientes templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contristare non formidaverint.*

Ex his sic argumentor: Deus ex justitiâ vindicativâ ordinat peccatum per pœnâ, & actus pœnitentiales in hoc Sacramento; sed idem est finis exequentis pœnâ, seu ministri ex una parte, & ipsius judicis ex altera: ergo virtutis Pœnitentiæ finis proprius est vindicare. Minor probatur; quia minister ut ordinatè procedat, debet procedere ex fine legis, & Legislatoris, cum is sit finis potestatis ministerialis, qui est principalis causa delegantis.

Si dixeris cum nonnullis, peccator pœnitens non est minister exequens pœnâ in seipsum; contra facit, quòd in hoc judicio idem sit reus & accusator, quidni etiam idem possit sustinere personam rei, & executoris pœnâ? Non dubito quin possit. Nonne secundum probabilem opinionem Legislatoris suis tenetur legibus quoad vim directivam, & transgressionem illarum in seipso potest (tametsi non debeat) punire tamquam in privata persona? Nonne secum in propriis legibus potest dispensare? Planè. Ergo nihil repugnat eundem esse reum & executorem pœnâ in se ipsum.

Quod clarissimè apparet in satisfactione sacramentali, aliisque pœnis impositis per legitime lata sententiâ, quæ necessariò requirunt cooperationem rei, quales sunt omnes censuræ, oratio, elemosinæ &c. quas proinde

132. non tamen factum.

133. Probatur ex lib. de vera & falsa pœnitentiâ.

133. Conclusio est Scoti.

Probatur ex lib. de vera & falsa pœnitentiâ.

& Concil. Trid.

134. Probatur ex ratione.

135. Idem potest esse reus & executor pœnâ.

ut clarè patet in satisfactione sacramentali.

V. Solus pœnitens 29